

LO GRINHON

LA GAZETA DAU VIVARES D'EN
NAUT

N° 9 JUNH DE 92

S O M A R I

UNA PARET DE SILENCI

PER LEGIR L'OCCITAN
NOVELAS

LO CHABRIT PASCAL

PETRARCA E LO GRINHON

QUE DE MISERAS

LA FRENETTE
GARCAS DE POLAS

A SIO LE PLUS VIELH DAU VILAGE
(Chançon)

LO GRINHON ei la gazeta de l'associacion occitana "PARLAREM EN VIVARES" de vès ANONA!. Ei mandat a tots los aderents. Per lo receure, mandar 50F a :
LO GRINHON, Le Petit Avànèn
07370 OZON

Faire lo chéc a l'òrdre de PARLAREM EN VIVARES.

Las adesions partan dau 1er janvièr e s'achaban lo 31 de deicembre.

Una paret de silenci

Quand virèm daube l'equipa de Parlarèm per faire d'animacions, de velhaas dins los vilatges, un pauc de pertot, rencontrèm de monde que son totjorn estonats de veire que comprenan bien nòstre patoès ... mas pasmens "es pas lo nòstre", disan.

Si sortèm una chançon sus una fòlha imprima, o encara melh un Grinhon per esemple, n'i a que son surprès de veire que lo patoès s'escrit, mas aquesta feis avèm dreit a un sorire d'incredulitat... Lo patoès coma aquò es vrement pas de bon comprendre, e "le nòstre" coma l'escrive ?

A l'escòla si un mestre, un tant se pè informat, parla de las lingas de França, chau veire los elhs que fan las eilèvas ! Jamai dengun lhurs a parlat d'aquò. Parlo pas d'aprendre a legir o escrire l'occitan, mas solament de dire son existença. E los mestres, quau los a informats ? Eissublèm pas que los mestres son d'ancians escolans.

(suïta p. 2)

(suite de la p. 1)

N'avetz avit parlar vos de las lingas de França ? Manquém pas pasmens de "media" per nos informar, n'avém d'informacions, de parlòtas, e mèma de leçons d'istoara illustraas e d'archivas... Que sise a la Tele, a l'universitat a l'escòla o mèma dins totas las academias nacionalas o despartimentalas onte de chercheurs vos fan l'istoara, vos contan la viá de vòstres grands mas coma si tot s'era totjorn passat dins lo patoès de Lutèça.

Pasmens nosautres savém ben que los nòstres parents la parlavan gaire aquela linga e son pas encara mòrts tots aqueles qu'aprengrèran lo francès a l'escòla... Mas lo silenci, un mur de silenci. Si dengun ne'n parla surament que tot aquò eisista pas brave monde !...

Los autres lo faguèran tombar lo mur de la vergonha, e lo nòstre ? Quora la barrunlarem la parèt tant nauta que nos escond lo cial ?

G. Betton

NOVELAS

RADIO : 15 emissions enregistraas per l'eiquipa radiò d'empus Janvièr. Son passaas sus R. Nostalgie que devenguèt pus R. Voisine (Chérie - FM) 95.5

En julhèt las emissions s'arrestan. Tornaran prendre en setembre o octòbre. Si eicotetz las infòs localas tots los matins de 7 oras a 9 oras sus los 95.5 vos bailaran de novelas de nosautres.

MEDIAS : parlan mai de nosautres ! FR 3 que nos faguèt una genta plaça dins son raportage sus la feira de Vandòsc. Per un còp avem chantat e parlat en occitan a la Tele... e a las informacions !

7 ICI dins son N° dau mes de Mai bòta una paga enteira per parlar de las activitats de Parlarem en Vivares.

(7 ICI, le magazine d'Annonay et sa région, 8, place Grenette 07100 Annonay - Tel 75 87 09 57)

PER LEGIR L'OCCITAN

Quelques éléments de prononciation ... ou d'écriture !

- Gardez votre prononciation locale

- a seul à la fin du mot : o

ex. luna = luño

- Les autres a = a

ex. afanar : afaná

La règle importante:

o = ou ex. lo lop = lou lou

cocorda = coucourdo

(Vous avez remarqué que chez nous les consonnes finales habituellement ne se prononcent pas)

Quand on ne veut pas que le o devienne ou on lui met un accent:

ò = o ex. pòrta = porto

u = u comme en français

ex. lo Turlututu = lou turlututu

Mais attention au u après voyelle

au = aou ex. l'aura = l'aouro

eu = èou ièu = ièou

ou = oou òu = noou

Noter encore :

nh = gn montanha = mountagno

lh = ill palha = paillo

filha = fillo

enfin, chez nous le :

ch = ts cherchar = tsertsá

s = ch sopa = choupo

A l'escòla nos an apreís a legir lo francès mas nos an pas apreís la lenga de nòstreis parents !

CASSETA : dès qu'aurem de novelas de la segonda o farem saveir !... Per la promeira n'i a coma plus.

VOIAGE : l'associacion en prepara un, d'una jorna, en cari, per lo mes de setembre.

EDICION : Joannès DUFARD a publiat Les histoires du curé de La Fare. Si volètz legir las istòaras de "la beiaeta e le campanèir, la caia dès Ribas, la chiaura en chiaera ..." e mai de 40 istòaras dau país, le liure se trova en libreria (110 F). Per vos aidar l'autor a mèma botat lo francès.

LO CHABRIT PASCAL

Per Pascàs, vès nosautres, se manjava totjorn lo chabrit, disián mai "lo menenon".

Dins lo chabrit, coma dins lo caion, tot era bon, se petafinava pas ren :

- lo sang per la sanguèta
- la testa en salada daube de tartifles
- la levaa fricassaa a la persilhada
- las espanlas e las costeletas en jalèia
- los gigòts rostis

e la pèl éra vendua au patairòt que passava per la campanha daube sa bicicleta que, lo quadre, lo guidon e lo portabagatges eran clafits de pèls de chabrits o de lapins. Quand los dròlles l'auvissián bramar "patairòt, patairòt ....", lèu s'escondián qu'avián paur que los emmenèsse.

LA JALÈIA DE CHABRIT

Per uèit convivas, chau :

- 1 quilò 600 d'espanla e de costeletas de chabrit copat en morcèus.
- 1 pè de caion salat copat en uèit
- 1 grossa ceba
- 4 fuèlhas de laurier
- 4 branchilhas de frígola
- 3 clavèls de giròfle
- 2 gausas d'alhet
- 2 veires de vin blanc
- 3 litres d'aiga
sal e pebre.

. Botar lo pè de caion dins una gamèla, recubrir d'aiga freda, chaufar.
Au promier bolh esgotar (per dessalar).

Puèi :

- Botar lo pè de caion, la ceba picaa daus clavèls de giròfle, lo laurier, la frígola, l'alhet dins una grand'ola. Banhar daubé lo vin blanc e l'aiga. Far cuèire plan planet 45 minutas.
- Ajotar los morcèus de chabrit
- Tornar cuèire docetament pendent 45 minutas.
- Verifíar l'assasonament (sal e pebre)
- Tirar los morcèus de chabrit e de pè, los ranjar dins un plat cres.
- Passar lo bolhon per dessus la vianda
- Far refresir 24 oras.

Lucèta Rochier

De la broja,
las filhas s'en marian,
E las chabras ne'n creban

Las chabras :
Quand fan pas lo mau
I pensan ....

PETRARCA E LE GRINHON

PETRARCA... Francesco de son petit nom, un poëta italian que viupuguèt au catorzième sègle entre Avinhon ontà fasiá le chanonge e Vauclusa-la-Fònt ontà passava sos week-ends a ras de Sòrga. Era naissut es Arezzo en 1304 d'un paire notari forabandit d'es Florença que feniguèt per se meirar es Carpentràs, domeni daus Papas. Francés PETRARCA anèt a quinze ans eituiar le dreit es Montpelhièr pue es Bolonha davant de tornar en Avinhon.

Qu'es quí, le seis d'avriu a seis oras dau matin en l'eigleisa Santa Clara, que rencontrèt a vint-e-tres ans la joeina Laura (de seis ans plus petita), qu'èra deja mariaa e que pasmens amèt tota sa viá, josqu'a la mòrt de iela (a trenta vut ans) e mai après :

Vint-e-un an de temps, d'amor cremèri,
Uros al fòc, en dolor plen d'èsser.
Puèi quand ma Dòna amb mon còr tròp sencer
Montèt al cèl, dètz autres ans plorèri.

(XXXLXIV)

Jamai la tochèt e la vèguèt pas sovent. Faguèt dos bastards dobe de femnas que coneissem pas. Laura pasmens foguèt l'amor grand de sa viá.

Après de missions diplomaticas, PETRARCA feniguèt sos jorns es Aqua pròche d'es Padoa en 1374, le jorn de son anniversari.

Quela Laura n'en savem pas grand viaa, pasniú si viupuguèt vraiment. Laura de Nòvas èra benliáu de la familha de Sade, que devia bailar le famos-marqués. Mas èra Provençala...

PETRARCA coneissiá ben la lenga dau meijorn, la lenga d'òc. Aiá legit los trobadors, s'en inspirèt per chantar Laura, mas eicriuguèt en italian los 366 poëmas dau Canzoniere, qu'es un pauc le jornau de son amor - ç de sa nevròsi.

Alara me siau dit que si Laura èra eitaa quauqua viaa mai qu'una chimèra de PETRARCA, que si PETRARCA n'en èra eitat tant amorós coma zòs afortis, qu'es pas en italian qu'auriá dauput eicrire, mas diens quella lenga d'òc que nòstre patoàs d'Ardecha n'en es ren qu'una branca, e le provençau de madama Laura una outra.

Vequià perqué me siau galat a tradure en occitan una punhaa de sonets de monsur PETRARCA e que n'en presento qui un, le pro-meir dau Cançoneir. Ai chausit le mot e mot, quò m'a semblat mieus comòde : permet de gardar quasi totas las rimas italianas. Quò montra que le toscan de PETRARCA e l'occitan son doàs lengas cosinas, sinon bessonas.

Quau promeir sonet, n'en ai fait mai una version vivaresa per provar que nòstre patoàs zo pèt tot dire e mai èsser una lenga literària.

Diens quau sonet, eicrit sens docte après los autres, PETRARCA regreta d'aver deichetat le temps de sa viá diens un amor sens esper. Compta sus la compreson de quelos qu'an amat. Empacha pas qu'aia vergonha : le monde se son mocats a bon dreit de ielo per s'èsser complagut diens sa bròja amorosa. A fenit qu'a comprés que tot plaser sus tèrra es songe voeide.

J.C. FORET

I (Version vivarese)

Vos qu'escotatz dins mas rimas le son
d'aus sospirs dont mon còr preniá vigor
au joine temps de ma primeira error
quand mos eimais eran pas ce que son,

si per mon biais meiclant plor e rason
entre esper van e tan vana dolor
quangu'un compren quina eipròva es l'amor,
penso trobar pietat e mai perdon.

Mas ieura veio ben quant au pògut
de temps m'escharnir tots, de que sovent
au fons de mi la vergonha s'amassa.

De ma simplessa ai vergonha per fruit,
e repentir, e savo clarament
que ce que plai sus terra es songe, e passa.

I bis (Version lengadociana)

Vos qu'escotatz dins mas rimas lo son
dels sospirs ont mon còr preniá vigor
al jove temps de ma primera error
quand mos pensiers non eran çò que son,

se per mon biais mesclant plor e rason
entre esper van e tan vana dolor
qualqu'un compren quina espròva es l'amor,
pensi trobar pietat e mai perdon.

Mas ara vesi ben cossí lo mond
longtemps m'escharniqueron, dont sovent
sus ieu meteis vergonha entre ieu nais.

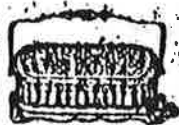
A mon landrar la vergonha respònd,
la repentida e lo clar sentiment
que çai bas çò qu'agrada es brèu pantais.

QUE DE MISÉRAS I

Povio aveir una dezena d'ans. Un jorn d'ivèrn coma tots los autris, ben paquetaa dedins mon mantèl a capuchon m'enanavo a l'eicòla.

Mos eiclòps petāvan sus lo violeton que davalavo per arriyar au chamin tot bòcelat de morja jalaa. Tot d'un còp mon pè virèt, m'emportèt la chavilha. Qu'èra pas la promèira fèis, la ronha sulevaa se botèt a sannar, quò arriva mai en d'autris, mas per garir mai vite e plus s'atrapar, trempāvan un cordon de fiu dedins l'aiga benèita e l'eitachāvan autorn de la chavilha.

D'una man portavo un sac, mos livres e mon minjar per mejorn dedins, de l'autra mon chaufa-pè plen de brasas açaas de flors. Lo tems èra comble, bronzicava de nèu, per arriyar mai vite prenguèro las corsas. Aici, mon eiclòp se pinguèt dins una roeïraa jalaa, la brida petèt, los braces badats, anèro m'abochar dos o trèis mètres mai bas, mon sac d'un latz, lo chaufa-pè de l'autre, las brasas e las flors eicavertaas a tèrra. Me botèro a "miaular" mas, dengun m'auviguèt..

Daube tant-se-pè de saliva sus lo coen de mon mochòr, garèro la tèrra e lo sang sus mas mans e mos janolhs eicarusselats. Eürosament, mas robas èran pro lonjas per eicondre l'eifatat que s'èra fait en mos bas.

Veniá 'na gròssa borra de nèu, èro tròp loen per me'n tornar, achabèro mon chamin, arrivèro a l'eicòla, mon chaufa-pè vide, traïnant mon eiclòp deibridat que la Sòr me clavelèt per pover me'n tornar.

Quand rintrèro dedins la classa, plusiers gaminas se botèran a rire, savio pas perqué ; quò ne'n fasiá tròp, povio plus m'arrestar de plorar. La mai bravona que me consolava me disiá : "C'est parce-que tu as du blanc sur tes cheveux". En eifèt, sus la borra que deipassava de mon bonet la nèu restava e quò me fasiá 'na corona blancha.

Que la jorna següèt lònja ! Quò me durava tant de m'enanar me far medacinar e consolar per ma maire.

Tant de misèras lo mème jorn me'n rapèlo encara !

Marie MOURIER

F R E N E T T E

Boisson hygiénique

Pour un fût de 35 litres.

- 100 gr. de feuilles de frêne
- 60 gr. de baies de genièvre
- 60 gr. de coriandre
- 60 gr. d'écorces d'oranges amères
- 3 bonnes cuillérées à soupe de chicorée pour colorer
- 3 kgs de sucre cristallisé
- 15 gr. d'acide tartrique
- mèche soufrée

-
- . Faire bouillir de l'eau dans un grand fait-tout. Mettre les plantes et la chicorée dedans et laisser faire quelques bouillons.
  - . Laisser infuser au moins 2 heures, après avoir versé le sucre.
  - . Verser l'infusion dans le fût en la tamisant. Ajouter un autre récipient plein d'eau bien chaude.
  - . Faire le plein du fût avec de l'eau froide, 4 ou 5 litres environ.
  - . Bien mélanger le tout avec un bâton plat, en remuant en tous sens.
  - . D'autre part, faire dissoudre 15 gr. d'acide tartrique dans un bol d'eau froide. Verser dans le fût.
  - . Délayer 25 gr. de levure de boulanger dans l'eau fortement tiède, mais pas trop chaude. Verser dans le fût.
  - . Remuer à nouveau très fortement avec le bâton.

En principe, dès le lendemain, la boisson doit fermenter.

- . Refaire le plein tous les jours et enlever la mousse jaune pendant 4 ou 5 jours.
- . Remplir 15 bouteilles. Boucher le fût. Après 5 ou 6 jours, mettre le reste du fût en bouteilles.

Ne pas trop remplir les bouteilles !

. Une fois le fût vide, le rincer à l'eau chaude et froide. Laisser bien égoutter, puis faire brûler 2 ou 3 cm. de mèche soufrée à l'intérieur du fût. La mèche est accrochée à un fil de fer. Boucher. Après 1/4 d'heure, retirer le fil de fer avec la mèche consumée. Reboucher le fût.

Gargas de polas

Lo Jan, un jorn que ploia, l'era en trenc de refaire la chambôta de sa vinherona.

Daube sa varlôpa la refinava un pauc e per veire se qu'era bien fait, fai sautar lo valet de banc, pausa sa chica sus le banc, sara un elh... pus content de son travalh torna prendre sa chica.

Tot d'un còp, brama :

- Femna d'aiga ! femna d'aiga ! òl es minjat una merda de pola !

A SIO LE PLUS VIEUH DAU VILAGE

Pas trop lent

A sio le plus vieuh dau vi--la-----ge, Au-----
Tots que--lis que l'au-rian mon a-----ge, L'i a
--rai bienteut centans pas--sats! Quand sio nais--sut la di--li-----
de tems que l'an tre-pas--sat !
---gen-----ça, Per los pa-vets fer-ri--mo--los, Tra---co---liá
lo pa--is de Fran-----ça, Dins la ru--mòr daus drin-go-lons !

A sio lo plus vieuh dau vilage,
Aurai bienteut cent ans passats !
Tots quelis que l'aurian mon age
L'i a de tems que l'an trepassat!
Quand sio naissut, la diligença,
Per los pavets ferrimolos,
Tracoliá lo país de França
Dins la rumòr daus dringolons !

Me sio mariat en l'an caranta,
Au son dau fifre e dau violon.
Ma mia en sa ròba amaranta
E son davantèir de velos,
Son bonet blanc tot en dentèla,
E son genti mochòr liançat,
Plus genta qu'una dameisèla,
Era ma mia, ma fiançaa.

La mainaa qu'en grand'abondança
Lo Bon Dièu a vògut mandar
L'a eissemat dins la Vocança;
La corrinaa s'es deibandaa !
Mas an gardat reconeissença
Au grand-paire dau tems passat,
E quand arriva una naissença,
Qu'es ièlo que l'i vai crossar !

Dau tems de ma bona Luisa,
L'avem eitat bien amòros !
Ma barba alòrs l'èra pas grisa,
Mos chavèus l'èran pas floros !
Trenta ans, fuguèt ma mainagèira,
Trenta ans que li ai sarrat los elhs,
Trenta ans que l'ai portaa en tèrra !
A ! mos enfants, a sio bien vieuh !

De parlar dau passat m'enfiòla,
A me sento trempaleiar !
Aube ma cana a me rapiòlo,
Coma quand la n'i a de verlhaç,
A ma mia restaa fidèla
Coma aus amics davansantan.
Quand penso en ièlos e en ièla,
Diò-s-amitié, sio bien content !